

Çalışma Hakkı Gasp Edilmiş Mücadeleci Trans Bir Eğitimcinin Penceresinden

*Zoe Lila*¹

Merhaba, ben Zoe Lila. 10 yılı aşkın süredir ulusal ve uluslararası alanda eğitimde var olmaya çalışan trans bir kadıyım. “Hikâyeme nereden başlamalıyım?” sorusu içimde hep canlı. Hak ihlaline uğramış bir eğitimci ve trans bir birey olmanın ötesinde, ben her şeyden önce bir eğitimciyim. Ve bu hikâyeye bir özne olarak kendim yön vermek istiyorum.

Öğrenme ortamı ya da eğitim dediğimiz alan, benim için uzun süre bir hayal kırıklığıydı. Bu yüzden hikâyeme ait hissetmediğim bir bedende, toplumsal olarak inşa edilmiş kutuların içine sıkışmış çocukluğumu sarılıp sarmalayarak başlamak istiyorum. *Ezilenlerin Pedagojisi*’ni okuduğumdan beri eğitime bakışım kökten değişti. Kendi deneyimimin “eğitim” kavrayışımı sınırlamaması için çok çabaladım. Yapisökümün, özgürleşmenin ve sorgulamanın dimdik ayakta durduğu 10 yıllık bir mücadelenin hikâyesini anlatmak istiyorum size.

Marmara Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği bölümündeyken, henüz ikinci yılımda yarı zamanlı olarak çalışmaya başladım. Çalıştığım dil kursunda sınıfa ilk girdiğim o an hâlâ çok canlı. Çocuklarla etkileşimde olduğum o ilk yıl, beni eğitimde tutunmaya motive eden en temel deneyimdi. Yalnızca bir dil öğretmenin ötesine geçip yepyeni bir dünyaya adım atmıştım. Benim için adeta bir havuz metaforuydu bu: Çok derin ve çok geniş... Mükemmellik arzumu geride bıraktığım, hata yapmaktan korkmadığım, sürekli öğrendiğim, öz-yansıtma yaptığım; kimi zaman mutlu olup kimi zaman üzüldüğüm, endişelendiğim ve zorlandığım bir dünyadaydım. Çocukların hayal gücü ile benim varoluşumun keşişimi, mesleki tutkumu sürekli canlı tuttu.

2014 yılında ani bir kararla, henüz bir üniversite öğrencisiyken Bogotá, Kolombiya’ya taşındım. Bir yıllık bir program kapsamında Bogotá’daki bir devlet okulunda İngilizce öğretmenliği yaptım. Sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı bir topluluk içinde tanık olduklarım, bana eğitimin dil öğretiminin çok ötesinde bir sınıfsal konumlanma meselesi olduğunu açıkça gösterdi. Okul çıkışında sokakta

¹ zoeiledayanismanplatformu@gmail.com

çalışan öğrencilerimi görmek, çocuk hakları alanında mücadele etme isteğimin ilk tohumlarını attı. Orada tanık olduğum şey sadece sınıfsal değil, aynı zamanda kimliğe dayalı bir mücadeleydi. LGBTİ+ çocukların ve gençlerin var olma mücadelesini bir eğitimci gözüyle ilk kez orada gözlemledim. Bu deneyim beni hep kendi çocukluğuma götürdü. Kuir bir eğitimcinin varlığının o çocuklar için ne kadar güçlendirici olduğunu görmenin mutluluğu ile kendi yalnız çocukluğumun burukluğu arasında karmaşık duygular yaşadım. Var olmanın ve görünürlüğüne ne denli hayati olduğunu anladığım anlardı bunlar. Yalnızca cinsiyet kimliği veya toplumsal sınıf değil, eşitliği, insan haklarını ve çocuk haklarını merkeze alan, sonradan kavramsallaştıracığım o "şefkatli sınıf" özlemi ve tutkusu, tüm bu zorluklara rağmen eğitimde mücadelemın dayandığı temel oldu.

Türkiye'ye ne yapmak istediğimi bilerek döndüm. Mezuniyet sonrası Almanya'daki yüksek lisans değişim programı ve ABD'de Fulbright bursuyla üniversitede Türkçe öğretimi yaptığım ve doğrudan çocuklarla çalışmadığım 1 buçuk yıllık dönem dışında, odağımı her zaman çocuklardan yana tuttum. Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği, çocuk hakları ve alternatif/demokratik eğitim alanlarında sürekli okuyan, düşünen ve kendi pratiğini sorgulayan bir eğitimci oldum.

2023 yılında Başka Bir Okul Mümkün (BBOM) Derneği'nin Öğretmen Köyü eğitim programına katıldım. Öğretmenlerin birlikte ve birbirinden öğrendiği, katılımcı ve barışçıl bir öğrenme topluluğunun parçası olmak, sosyal-duygusal öğrenme, çocuk hakları, katılımcılık, karar alma mekanizmaları, sosyokrasî², şiddetsiz iletişim ve şefkatli sınıf gibi kavramları derinlemesine düşünmemi sağladı ve bu düşünme pratikleri sınıf ortamıma doğrudan yansıdı. Özel Sarıyer Açık Ortaokulu'nda çalıştığım dönem (Ağustos 2021 - 19 Haziran 2026), tüm bu deneyimlerimi öğrencilerimle (ve diğer öğretmenlerle) paylaştığım ve bir eğitimci olarak olgunlaştığım çok kıymetli bir süreçti.

Bu arayış ve dönüşüm yolculuğumda, Uluslararası Af Örgütü'nün İnsan Hakları Eğitim Programı kapsamında dâhil olduğum iki çalışma, pratiklerimi yeniden yapılandırımda dönüm noktası oldu. *Dilek Kumcu Çocuk Hakları Okulu* kapsamındaki oturumlar ve Ortak Yaratım Atölyesi, çocuk haklarının tarihsel gelişiminden hak temelli yaklaşıma, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin temel ilkelerinden savunuculuk araçlarına uzanan geniş bir zeminde çocuklukla kurduğum ilişkiyi sorgulattı. Çocuk hakları savunucularından aldığım geri bildirimlerle güçlenen bu süreç, eş zamanlı katıldığım *Olumlu Okul İklimini Güçlendirmek Programı* ile birbirini besleyen kolektif bir öğrenme alanına dönüştü.

Berfin Azdal'ın kolaylaştırıcılığındaki bu programda, Johan Galtung'un yapısal şiddet ve barış yaklaşımı ile Donna Haraway'in "konumlu bilgi" anlayışı üzerine

² Sosyokrasî: Geleneksel hiyerarşik yapılar yerine rıza temelli karar almaya dayanan, tüm paydaşların sesini duyurabildiği, eşitlikçi ve sistematik bir yönetim modelidir.

düşünürken, okul içindeki güç ilişkilerini ve kendi öğretmenlik konumumu yeniden tarttım. Cevap vermekten çok doğru soruları sormayı önceleyen, çocuk katılımını ve barış kültürünü merkeze alan hak temelli bir öğrenme ortamı inşa etmeye odaklandım.

Tüm bu teorik ve yöntemsel birikimin somut bir çıktısı olarak İngilizce derslerimde, çocukların birer nesne değil "hak öznesi" oldukları **"Our Lesson Our Way"** başlıklı sınıf içi uygulamayı hayata geçirdim. Roger Hart'ın *Katılımcılık Merdiveni* ve Adam Fletcher'ın *Meaningful Student Engagement* (Anlamlı Öğrenci Katılımı) yaklaşımlarından ilhamla, müfredatın dar sınırları içinde dahi çocuk katılımına özgürleştirici alanlar açılabileceğini öğrencilerimle birlikte deneyimledik.

Öğretmenin tek karar verici otorite olmadığı bu tasarımda öğrenciler, Mentimeter uygulaması aracılığıyla kelime öğrenme yöntemlerinden okuma stillerine ve değerlendirme biçimlerine kadar kendi öğrenme süreçlerine aktif biçimde yön verdiler. Süreç sonundaki değerlendirmelerde çocuklar, öğretmenin kolaylaştırıcı olduğu ve kendi sözlerinin süreci şekillendirdiği bu yapıda ders motivasyonlarının ve özsaygılarının belirgin şekilde arttığını ifade ettiler. Bu deneyim bana bir kez daha gösterdi ki çocukların katılımı yalnızca hukuki bir hak değil, aynı zamanda daha kapsayıcı, demokratik, şefkatli ve barışçıl bir okul iklimi inşa etmenin en güçlü pedagojik aracıdır.

Bu yolculuk sırasında beden uyum sürecime de başladım. Hayatım boyunca ait hissetmediğim bir bedende yaşadıktan sonra, özgürleşme kararımı fiilen hayata geçirdiğim yıllar oldu bunlar. Çalıştığım okulun insan haklarını merkeze alan bir eğitim ortamı olması ve bu süreçte beni sonuna kadar destekleyeceklerini ifade etmeleri, başlarda inanması zor ama aktif umudumu yeşerten bir gerçeklik sundu. İki yıl süren hormonal ve fiziksel değişimlerin ardından, nihayet nefes alabileceğim bedenime kavuşmak için gün sayıyordum. Okul yönetimi, süreci pedagojik açıdan doğru yürütebilmek adına okul içinden ve dışından danışmanlıklar aldı. İki yıldır güçlü bağlar kurduğum ve sınıf rehber öğretmenliğini yürüttüğüm öğrencilerimle sonraki yıl da devam etmem planlanmıştı.

Plan doğrultusunda 11 Haziran'da ortaokul kısmında çalışan öğretmen arkadaşlarıma açıldım. Beş yıldır emek verdiğim bu öğrenme ortamındaki çalışma arkadaşlarımdan tepkileri son derece destekleyici ve mutluluk vericiydi. 15 Haziran'da ise 6. sınıf öğrencilerime ve ardından ailelerine açılma sürecim gerçekleşti. Öğrencilerimin o anki gözleri hâlâ hafızamda çok canlı... Katıksız ve gerçek duygularla doluydu o bakışlar: Mutluluk, merak, ama en çok da benim için duydukları endişe ve kaygı... Her zaman iyilik hallerini öncelediğim öğrencilerimin benim adıma kaygılanması, sürecin belki de en can yakıcı anıydı.

16, 17 ve 18 Haziran günlerinde bu yeni gerçekliğe adapte olmaya çalışırken, hayatım bir anda tamamen değişti. 19 Haziran günü dersin ortasında iki rehber

öğretmen sınıfa geldi; birlikte rehberlik odasına geçtiğimiz o an, her şeyin değişeceğini hissettim. Bana internetteki haberleri görüp görmediğim soruldu; kişisel verilerimin ihlal edildiği, hakkımda nefret söylemleri içeren etik dışı bir haber dolaşıma sokulmuştu. Hayatımın en güvensiz anlarından biriydi. Hemen avukatıma ulaştım. Güneş gözlüğümü takıp öğrencilerime veda bile edemedim, gözyaşları içinde okuldan ayrıldım.

Başlatılan linç kampanyasının yarattığı tehdit artık yalnızca psikolojik değil, hayati/fiziksel bir boyuta ulaşmıştı. 20 Haziran'da aldığım ölüm tehdidi mesajının ardından, kendimi güvende hissettiğim evimi terk etmek zorunda kaldım. 24 Haziran'da, ameliyatıma yalnızca saatler kala okul yönetimi benimle görüşmek istedi. "Ellerinden geleni yaptıklarını" iddia ederek sözleşmemi yenilemeyeceklerini bildirdiler. Sonradan öğrendim ki çalışma hakkım aslında o gün değil, daha en başında, linç kampanyasının başladığı 19 Haziran'da gasp edilmiş. Emeliğimin, haklarımın ve varoluşumun arka planda nasıl bir bürokratik pazarlığa konu edildiğini anlamak, bu kurumsal ikiyüzlülüğü bir kez daha gözler önüne serdi.

Bugün, ameliyatımın üzerinden üç ay geçmişken, fiziksel olarak iyileştiğim bir yerden yazıyorum bu satırları. Yalnızca varoluşum ve trans kimliğim sebebiyle, yıllardır verdiğim bütün bir emek bir anda hiçliğin içine atıldı. Üstelik Millî Eğitim Bakanlığı hakkımda soruşturma başlattı; ameliyat olduğum gün öğrencilerim bakanlık müfettişleri tarafından sorgulandı. Çalışma arkadaşlarım dürüst olmayan ifadeler verdi.

Tabii ki bu yazıyı olumsuzluklarla bitirmeyeceğim. Röportajlarımda da söylediğim gibi, dün eğitimciydim, bugün eğitimciyim ve yarın da eğitimci olmaya devam edeceğim. Bu karanlığın içinden dayanışmanın iyileştirici ve dönüştürücü gücüyle doğrulup kalktım. İnsan hakları savunucularının, hukukçuların, sendikacıların ve kuir-feminist öznelerin yan yana geldiği kolektif bir dayanışma platformu kurduk. Ulusal ölçekte bir kampanya yürütmek ve uluslararası alanda hak savunuculuğu yapmak adına güçlü adımlar attık. Yaşanan tüm süreci ve mücadelemizi **solidarityforzoe.com** adresli web sitemizden takip edebilirsiniz.

Bizi dar ahlak kalıplarına, kapatıldığımız odalara sıkıştırmaya çalışan bu sisteme karşı bir kez daha **açık (s)açık** haykırıyorum:

Öğretmeniz, doktoruz, kuryeyiz...

Buradayız, birlikteyiz.

Trans kadınların çalışma hakkı gasp edilemez!

Yasa önünde eşit olan haklarımızın fiilen uygulandığı, kimsenin varoluşu sebebiyle ayrımcılığa ve şiddete uğramadığı, barış dolu ve şefkatli bir gelecek **tahayyül ediyorum.**